

Rácsila (Gârlenii de Sus)

Egyike azoknak a moldvai csángó településeknek, ahol a magyarság részaránya növekedik, és ahol a falu egész lakossága tud magyarul, beleértve a románokat is.

Rácsila a Beszterce jobb partján települt Lészped közvetlen szomszédságában, attól keletre egy kilométerre a Bákó–Karácsonykő országút közelében 16 kilométerre északnyugatra. Rácsila Gerlény község központja. Itt van a polgármesteri hivatal és az iskola.

Természeti környezete a Beszterce folyó völgyéhez tartozik, amely negyedkori hordalékokkal töltötte fel a völgyét. A folyó teraszain sorakoznak a település házai.

Elnevezése román nyelven ellenségeskedést, gyűlöletet is jelent (vagy gyógyíthatatlan betegséget). Régi neve, Obrejești jelenthet arcátlanokat is.

Bákó megye földrajzi szótára (1895) leírta az akkori települést. 75 sűrűn épített házból állt. 77 családfő, illetve 315 lakos élt a faluban, akik közül 101 volt a magyarok száma és 2 német.¹ 27 lovat, 187 szarvasmarhát, 143 juhot és 527 sertést tartottak. Volt 3 méhkaptárjuk. Megemlítette a település régi, Obrejești nevét is.²

1930-ban a népszámlálás idején 480 lakosa volt, akik közül 235-en voltak katolikusok.³

Az 1950-es években telket vásároltak azzal a szándékkal, hogy temetőt létesítsenek, de miután gyorsan körbeépítették a telket lakóházakkal, nem temetőnek használták, hanem egy imaházat építettek fel ott,⁴ amelyet 1972-ben Szűz Mária születésének tiszteletére szenteltek fel.

Az 1992. január 7-i népszámlálás idején 1581 lakosából 1398 volt a katolikusok száma. Tánczos Vilmos egyetemi tanár kutatócsoport-

¹ Racoviță, 1895. 449.

² Uo.

³ Manuilă, 1938. 32., 537.; Domokos, 1987. 172.

⁴ Gabor, 1996. 118.

jának a felmérése alapján a falu összlakossága beszéli a magyar nyelvet, a 183 ortodox románt is beleszámítva.¹ A népszámlálás adatai szerint 18-an vallották magukat magyar nemzetiségűnek.²

A rácsilai katolikus közösség a lészpedi katolikus plebánia fiókegyháza.

A falu lakói mezőgazdasággal és öntözéses zöldségtermesztéssel foglalkoznak. Elterjedtek a kupás vízkiemelő kerekek, amelyeknek a csészéiből a víz vályúkba, csatornákba folyik, onnan a veteményágyások közé vezetik. A zöldséget Bákó piacain adják el.

Rácsilán a 20. század második felében még élő volt a magyar népköltészet. Kallós Zoltán sok alkotást gyűjtött ebben a faluban. A *Balladák könyve* kötetében is több népballada-változatot közölt innen. Demeter Antiné Jánó Anna 12 közlésre érdemes változatát vette hangszalagra, lévén ő az egyik legtermékenyebb nótafája. Másik balladaéneke volt Szentes Demeterné Dénes Rózsi.³

Radóc (Rădăuț)

Bukovina a lengyel, rutén és német katolikusok területe volt, és most is az, illetve németek nélkül, akiket hazatelepítettek a II. világháború idején. Bukovina osztrák megszállása után, 1774-től azonban magyar telepek alakultak ezen a vidéken is. 1776 és 1786 közt a madéfalvi veszedelem idején Moldvába menekült székelyeknek kegyelmet hirdettek, és egy sor kedvezménnyel a nagyon ritkán lakott tartományba csábították őket. Ezáltal Radóc körül magyar telepek sora: Andrásfalva, Hadikfalva, Istensegítség és Fogadjisten alakultak ki, és ezek lakóinak a központjává vált Radóc. Az idők során többen beköltöztek a városba, főleg kézművesek. A bukovinai magyarok 1942. évi hazatelepítése után kevesen maradtak, a mai katolikusoknak csak kis része magyar vagy magyar eredetű. Tekintettel a magyar vonatkozásokra, mégis bemutatjuk Radócot is,

¹ Tánzos, 2001. 164.

² *MCsMSz Évkönyv*. 2004. 95.

³ Kallós, 1970.

mint azt a várost, ahol sok magyar elem keveredett a helyi lakossággal.

Radóc Észak-Bukovinában a Radóci-medence közepén települt, 370 méter tengerszint feletti magasságban, a Toplica és a Pozen patakok találkozásánál, a Sucevița folyó közelében 42 kilométerre Szucsávától északnyugatra.

Természeti környezete a tágas Radóci-medencéhez tartozik, amelyet a Szucsávai-fennsík és az Obcina Mare hegység határol. A medence talapzata fehér mészkövekből áll, amelyekre homokkő-, homok-, márga- és agyagrétegek telepedtek, amelyek enyhén megboltozódtak dómokat alkotva. Éghajlata hűvös és nedves, burgonya, zöldség és takarmánynövények termesztésére alkalmas.

A település neve egy Radu nevű alapítótól eredhet. Egy másik elgondolás szerint a latin „rottaceum” szóból származhat, ami kör alakú hamvasztásos temetkezési helyre utal, s amely szláv hatásra módosult Rădăuțra.¹ A környék magyar lakossága Radócnak nevezte.

Első említése I. Roman vajda 1393. november 18-án keltezett oklevelében fordul elő, ahol mint falusi település szerepelt.² A 14. századtól 1789-ig püspökség székhelye volt, amely mellett 1747-től román és szláv nyelvű iskola is működött.

Az 1774. évi osztrák katonai összeírás 132 családot és a püspökség személyzetét: a püspököt, 7 papot, 10 szerzetest, 6 apácát, románokat, összesen 700 lelket számlált.³ A 19. század végéig megnövekedett a németek száma, elérte az 1400 főt.⁴

Radóc régi vásárhely volt, amely 1918-ban nyert város rangot és 1994 óta municípium. A 2002. március 18-i népszámlálás alkalmával 27 633 lakosából 26 637-en voltak románok. Ezenkívül 281 lipován, 254 cigány, 204 ukrán, 171 német, 47 lengyel, 17 zsidó és 14 magyar, 2 török, 2 szerb és 4 más nemzetiségű lakosát írták össze.⁵

¹ Gabor, 1996. 222.

² *Dicționar Enciclopedic*. VI. 2006. 39.

³ Gabor, i. m. 222.

⁴ Uo.

⁵ *Anuarul statistic. Recensământul populației și al locuințelor 18 martie 2002 Anexe Populație pe etnie pe județe și localități*. 62.

2005-ben 388 katolikus család, illetve 902 lélek élt a városban.¹

A radóci katolikus plebánia 1792-ben alakult. Katolikus templomát 1823–1825 közt építették és 1826. június 21-én szentelték fel a lembergi érsek jelenlétében Szent Szűz Mária tiszteletére. Többször renoválták: 1889-ben, 1923-ban és 1960-ban. A hagyomány szerint az andrásfalvi nagy templomot itt kellett volna felépíteni, de félig tudatos tévedés folytán a magyar Anrésfalvára került.

A mai Radóc Észak-Bukovina fontos iparközpontja. Szerszám-gép-, bútor-, kötöttáru-, élelmiszeripara (malomipar) fejlődött ki, és fogászati csiszológépeket is gyártanak. Gyümölcstermesztés központja. Szarvasmarha-tenyésztő farmja és 1857 óta meglévő méntelepe van, ahol a „ghidran” fajlovakat nemesítik. Népi mázas kerámiagyártás központja. Évente vásárokat tartanak július–augusztusban. Néprajzi múzeuma, állatkertje van. Itt található a „Bukovina” oktatási központ.

Legfontosabb idegenforgalmi nevezetességei közül megemlítjük Szent Mihály templomát, amelyet 1359-ben I. Bogdán vajda alapított, s amelyet Moldva legrégebb egyházi kő-tégla épületének tartanak, amelyet Nagy István (Stefan cel Mare) vajda uralkodói temetkezőhellyé alakított át. Belső falfestményeit Jó Sándor (Alexandru cel Bun, 1400–1432) idején készítették, majd Nagy István idején az egészet újralfestették, és 1880-ban felújították. Itt található több régi uralkodó sírja, mint I. Bogdáné, Lackué, I. Romané, I. Stefané, II. Bogdáné. 1992-től kolostornak számít, miután kineveztek ide egy zárdafőnököt (*starec*). A Szentlélek eljövetele-katedrális 1926–1940 közt, majd 1947–1961 közt építették. Pankovszki tervei szerint. Katolikus templomát 1823–1826 közt román stílusban építették, egy 35 méter magas harangtoronnyal. Evangélikus temploma 1862-ben épült. Ezenkívül még megemlítjük néhány régi épületét, mint a régi bíróság 1862-ből, az Eudoxiu Hurmuzaki líceum épületét 1863-ból, a Municípiumi Múzeum épületét 1860-ból és a zsidó templomot 1879-ből. Több uralkodó mellszobra ékesíti a várost, mint I. Bogdáné, Petru Musáté, Alexandru cel Buné, Stefan cel Mareé és Petru Rareşé.

¹ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 332.

Radukanén (Răducăneni)

A moldvai magyarság súlypontja régen az északi csángóövezet volt már Bandinusz korában is. A 18–19. században olyan életerős és szapora volt ez a Románvásár körüli magyar tömb, hogy egyre-másra bocsátotta ki rajait. Előbb a közvetlen környezetben jelentek meg új falvaik, majd Moldova-szerte újabb és újabb telepeket hoztak létre Ploszkucéntól az észak-moldvai Săveniig. A bojárók, ha megbízható jó munkaerőre volt szükségük, ezekből a falvakból toboroztak béreseket földjeik megdolgozására, kedvezményekkel csalogatva őket. Így alakult meg Radukanén katolikus közössége a 19. század elején Jászvásár és Husztváros közt, a Prut völgyének a szomszédságában, messzi az ősi telepektől, szigetként a körülvevő román környezetben, ahol erős katolikus közösséget alakítottak ki.

Radukanén a Sise (Jijia) torkolatvidékén, utolsó jelentős mellék-patakja, a Bohotin völgyében települt, körülbelül 50 kilométerre Husztvárostól északra, mintegy 35 kilométerre Jászvásártól délre. A Beşlegei domb oldalában és a Bohotin patak völgyében sorakoznak a házai. Radukanén község két részből áll: Radukanénfaluból és Radukanénvásárhelyből. (Răducăneni Sat és Răducăneni Târg).

A régészeti ásatások Radukanénél 10–12. századi leleteket hoztak a felszínre, amelyeket a besenyőknek tulajdonítanak.¹ A birtokos megszerezte az uralkodó jóváhagyását vásárhely alapítására is, oda meg zsidókat telepített. Az 1816. és 1818. évi adománylevelek alapján velük is megegyezett a tulajdonos. Minden vasárnap vásárokat tartottak.²

A telep régi neve Pietrosu volt. 1806-ban a birtokos, Răducanu Rosetti főkapitány a Román vidéki katolikus falvakból magyarokat telepített Pietrosura. Rosetti megszerezte az uralkodó beleegyezését, miután megtudta, hogy ezek a magyarok munkaszeretőek és lelkiis-

¹ Gabor, 1996. 220.

² Uo.

meretesek, a Szeret menti katolikus falvakból hozott telepeseket, majd 1830-ban megalapította Radukanénvásárhelyet is.¹

1807–1808-ban már templomot is építettek. 1825-ben a suvadások miatt megkezdődött a lakosság áttelepítése a biztonságosabb mai faluhelyre, amelyet a birtokosa neve után Răducăneninek neveztek el.² 1829-re elkészült a katolikus templom építése az új helyen is.

Jerney János 1850-ben Redukanén néven említette. 600 magyar lakosáról számolt be, akik csángók és egyéb jövevény magyarok voltak.³

Kovács Ferenc a jászvásári Misszió által közzétett 1857. évi adatok alapján a husztvárosi plebánia fiókegyházaként említette 499 katolikus hívővel, kőtemplommal Redukanina néven. Megjegyezte, hogy oláh nyelvűek.⁴

Az 1864. évi földtörvény alapján úrbéres lakói földhöz jutottak a Răducănu birtok részét képező Catargiu Gheorghe vezérezredes felesége birtokából. A falu a Radukanénvásárhely városnegyedét képezte.⁵

Fălci megye földrajzi szótára 1893-ban jelent meg: 727 lakosú színgkatolikus faluként mutatta, amely Radukanénvásárhely mellett helyezkedik el. Ez utóbbinak 778 izraelita és 359 román lakosa volt. A vásárhely a falu mellett helyezkedik el a Bohotin völgyében a Jászvásár–Husztváros országút mellett. Két főutcája volt: a vásár déli részén egy dombtetőn az országút jobb oldalán álltak a tulajdonosnő házai, udvara és egy szép nagy kertje. Mellette iskola és egy katolikus kőtemploma volt, ortodox templom nélkül. 1890 óta szép falusi kórház is működik itt. A községháza mellett egy gyalogos szád is ott állomásozott. Érdekességként megemlítjük, hogy a központot 26 petróleumlámpa világította meg.⁶

Az egész községben tartottak 648 szarvasmarhát, 112 lovat, 1191 juhot, 36 kecskét és 226 sertést. Az összlakossága 1864 volt. Ebből

¹ Rosetti, 1905. 32.

² Moraru, 2003. 11.

³ Jerney, 1851. I. 204.

⁴ Kovács, 1870. 47.

⁵ Chiriță, 1893. 164.

⁶ Uo. 165.

1086 volt román és honosított magyar (a szótár megfogalmazása). A többi izraelita (zsidó).¹

Weigand Gusztáv lipcsei egyetemi tanár, aki nyelvészeti kutatásokat végzett Romániában a 19. század végén, Radukanénról azt írta, hogy ott ősmagyarok élnek,² akik régebbiek a többi csángóknál és szelnek, tehát s betű helyett sz-et ejtenek.³

Az 1902. évi sematizmusban 952 katolikus lelket említett, akik a husztvárosi plebániához tartoztak.⁴

1930-ban a népszámlálás adatai szerint a község 3065 lakosából 1573-an voltak katolikusok, akik külön falujukban zárt közösséget alkotnak. Csak 1 lakos vallotta magát magyar nemzetiségűnek és magyar anyanyelvűnek.⁵ Valószínűleg házasság révén kerülhetett a faluba, s régi falujában megőrizte magyarságtudatát és nyelvét.

1986-ban 850 család, illetve 2500 katolikus lélek élt a faluban.⁶ 2005-ben 900 család, illetve 2394 volt a katolikusok száma.⁷A letelepedés után azonnal templomot is építettek Pietrosuban. Az új telephelyen, amelyet már Radukanénnek neveznek, 1826–1827-ben épült fel egy fából készült templomuk, amely 100 évig szolgált és többször kellett megújítani.

A megnövekedett lakosságszám új, nagyobb templom építését tette szükségessé, amelyet 1826. július 18-án szenteltek fel. Olasz mesterek, Alois és Petru Zotta dolgoztak az új templom építésénél. Egy osztrák építőművész tervei szerint készült, akit politikai okokból deportáltak Radukanénbe, és a román és gótikus stíluselemeket kombinálta. Bazgai (Radukanén mellett) faragott kőből készült 1903 és 1926 között. A templom harangjait Apoldából, Németországból hozták, 1350, 620 és 350 kg súlyúak voltak. A torony óráját Münchenben készítették. A tornyot rézlemezrel, a templomot cinklemez-

¹ Uo. 164.

² Domokos, 1987. 257.

³ Uo. 127.

⁴ Auner, 1908. 79–80.

⁵ Manuilă, 1938. 198, 620.; Domokos, 1987. 256.

⁶ Moraru, 2003. 11.

⁷ *Almanahul Presa Buna*. 2005. 332.

zel fedték be. A templom munkálatai 5,235 millió lejbe kerültek.¹ Az oltár márványból készült. Ekkor, a 20. század közepén 1 katolikus és 3 izraelita temploma volt.² Ekkor nagy földrengések megrongálták a templomot, amelyet 1941-ben újra kellett vakolni. Az 1977. és az 1986. évi földrengések után megerősítették a szerkezetét.³ 1997-ben temetőképalpnát is felszenteltek a faluban.

1932-ben a 20. század két nagy csángókutatója, Domokos Pál Péter és Lükő Gábor is meglátogatta a falut. Domokos adatszolgáltatója a radukanéni Farkas Péter volt, akivel csak románul tudott értekezni. Románosan öltözködtek, de az öreg Varvara néni régi ruhái közt örömmel fedezte fel a jellegzetes csángómagyar inget, ami származásuk utolsó kézzelfogható bizonyítéka.⁴

Lükő Gábor is arra a következtetésre jutott, hogy néprajzi jellege nehezen állapítható meg, mert a román környezet hatása sok mindent megváltoztatott. Kedvéért egy öregasszony még feltette a fejére a moldvai magyar divatú *kerpáját*. Lükő megállapította, hogy az *a* hangot még mindig sokszor bizonytalanul ejtik, ami szintén moldvai magyar eredetük emléke.⁵

Radukanén helyzete is bizonyítja, hogy a moldvai magyar telepeken virágzó katolikus élet van, ami tovább őrzi etnikai különbözőségüket.

Rákova (Racova)

Régi falu kis katolikus közösséggel, amely összeépült Tamási-val, és ma már nem található meg mint önálló település. A hasonló nevű patak partján települt az erdő szélén, nagyon közel Tamásihoz.

¹ Gabor, 1996. 221. Forrás: Radukanéni plebánia levéltára.

² Moraru, 2003. 11.

³ Uo.

⁴ Domokos, 1987. 257.

⁵ Lükő, 1936. 180.

A 18. században már megvolt ez a falu. Az 1792. évi osztrák katonai térkép leírásában szerepelt 20 házzal, 4 családfővel és 10 szolgáltra alkalmas személlyel, akik 4 ökörfogatot tudtak kiállítani.¹

Jerney János mint Kosoj nevű középrendű bojár birtokát mutatta be. Velénnek Ketris falurész mellékelt fiókja volt 2 és ½ órányi távolságra. 20 család, illetve 76 lélek katolikus lakosai Bogdánfalváról és Forrófalváról származnak, és mindnyájan magyarul beszélő csángók.² Kovács Ferenc 39 katolikus lakosát említette, 1857. évi statisztika alapján.³

Bákó megye földrajzi szótára, amely a 19. század végén jelent meg, a hasonló nevű patak völgyében az erdő szélén, Tamásitól 500 méter távolságra elhelyezkedő településként mutatta be. 101 családfő, illetve 331 lélek élt a településen, akik 8 lovat, 102 szarvasmarhát, 61 sertést és 8 kecskét tartottak.⁴

A veléni plebánia régi statisztikáiban 1889 és 1904 közt külön említették Tamási és Rakova adatait.⁵

Az 1930. évi népszámlálás idején 602 lakosából 71-en voltak katolikusok.⁶ Domokos Pál Péter 1932-ben 10 magyar családot említett Rákován.⁷ Jelenleg Tamási falu része, így nem szerepel újabb kimutatásokban. A ketrisi plebánia Tamási fiókegyházához tartozik.

Recsea (Recea)

ASzeret jobb partján, Románvásár és Bákó közt több tíz katolikus közösség található. Recsea a legészakibb ezek közül, kis létszámú, de régen templommal rendelkező Szabófalváról származó csángómagyar lakossággal, akik nem tudták megőrizni magyar anyanyelvüket, lévén kisebbségben a falujukban is.

¹ Manuilă, 1938. 539.; Domokos, 1987. 105.

² Jerney, 1851. I. 204.

³ Kovács, 1870. 50.

⁴ Racoviță, 1895. 451.

⁵ Gabor, 1996. 219.

⁶ Domokos, 1987. 173.

⁷ Uo. 168.

Recsea a kis Recsea patak Szeretbe torkollása közelében a Szeret bal parti teraszain települt, 10 kilométerre Románvásártól délre–délkeletre, Balázsfalva szomszédságában. Ion Creangă községhez tartozó falu.

A település neve román névadásra utal és a „rece” („hideg”) szóból képződött. Két részből áll, Alsó- és Felső-Recseából.

Természeti környezete a Szeret-folyosónak is nevezett széles völgyhöz tartozik, amely a legrégebbi moldvai folyóvölgy, amely a harmadkori tenger visszahúzódásával egy időben alakult ki.

A 18. században már létezett a település. Az 1787–1791. évi osztrák katonai térkép, amelynek a leírása 1792-ben készült el, Retsche oder Beluschesty néven említi, tehát egyesítve Balázsfalvával. Mindössze 4 ház, 10 családfő és 17 szolgálatra alkalmas személy élt a faluban, akik 20 ökörfogatot tudtak kiállítani.¹

A moldvai orosz katonai parancsnokság térképe 1835-ben 30 gazdaságot jegyzett Recseán.²

A recseai katolikusok Dzsida falváról és Tamásfalváról telepedtek ide, mintegy 30 évvel megelőzve a bälusest–boieresti telepeseket, tehát a 19. század elején, a 10-es évekig.³

Jerney János Récse néven említette mint Gorove nevezetűnek a birtokát, Prezest félegyházát, Szent Alajos tiszteletére felszentelt templommal. 150 katolikus lakosa magyarul tudó csángó és székely. Szerinte magyar lakói Szabófalváról származnak.⁴

A Misszió 1850. és 1856. évi sematizmusai voltak az első egyházi dokumentumok, amelyek megemlégték a katolikusokat Recseán és 1830-ban épített Gonzagai Szent Lajos tiszteletére felszentelt kis templomát.⁵

Kovács Ferenc a katolikus vikariátus 1857. évi jelentését közölte, amely 116 katolikus lakosát említette.⁶

¹ Domokos, 1987. 104.

² Gabor, 1996. 223.

³ Uo.

⁴ Jerney, 1851. I. 204.

⁵ Gabor, i. m. 223.

⁶ Kovács, 1870. 48.

Román megye földrajzi szótárában (1891) 56 házat említettek, és 51 családfőt összesen 213 lakossal, akik közül 8 család és 27 lakos magyar, és 1 család zsidó volt.¹

Ez az adat is igazolni látszik, hogy a balázsfalvi birtokra történt telepítés után az itteni családok nagyobb része áttelepedett a szomszéd faluba, ahol Kotzebue vélhetően kedvezőbb feltételeket tudott biztosítani. Csak néhány család maradt Recseán.

Sebestyén Ede 1902-ben már Prezest fiókegyházai közt említette.²

N. Ciocan a *Román megyei keresztény katolikusok* című monográfiájában 46 katolikus lakosát említette: 11 férfit, 13 nőt 12 fiút és 10 lányt. Icușești községnél említette, amelynek ez az egyetlen faluja, ahol katolikusok is élnek.³

Az 1930. évi népszámlálás alkalmával 393 lakosából 53 volt a katolikusok száma, akik közül 49 magyar nemzetiségűnek vallotta magát.⁴

Az 1992. január 7-i népszámláláskor 695 lakosából 98-an voltak katolikusok.⁵

2005-ben 26 család, illetve 128 személy volt a katolikusok száma.⁶

A 19. században jelentősebb katolikus közösség élt a faluban, Szent Alajos tiszteletére szentelt templomuk volt. A század végéig számuk gyorsan csökkent az áttelepülések miatt. A 20. században újabb családok jöttek Dzsidadfalváról és Tamásfalváról, így növekedni kezdett megint közösségük. Templomuk időközben rombadőlt, ezért a szertartásokat magánházaknál végzik. A fiókegyházat Keresztelő Szent János levágott fejének tiszteletére szentelték fel. 1953 óta a balázsfalvi (Bălușești) plebánia fiókegyháza.

Lükő, miközben a szakirodalom bizonytalankodásai ellenére a két Recsea nevű települést helyesen lokalizálja, e falut egyértelműen a Szeret mentére, Román megyébe sorolva, felidézi azt is, hogy a for-

¹ Condrea, 1891. 94.

² Sebestyén, 1904. 40.

³ Ciocan, 1924. 29.

⁴ Manuilă, 1938. 372., 707.; Domokos, i. m. 172.

⁵ *Moldvai Magyarság*. XII. évf. 3. sz. 14.

⁶ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 318.

rások a települést hol Prezest, hol meg Tamásfalva félegyházaként mutatják be.¹ Ez utóbbi ellentmondás is feloldható: ugyanis Recsea, a szomszédjában elhelyezkedő Balázsfalvával együtt egy ideig a közelebb fekvő Tamásfalva, majd pedig a prezesti egyházközség része volt. Csupán 1953 óta lett az ekkor önálló egyházközséggé váló Balázsfalva fiókegyházává.

Recsea (Recea)

A Răcătău (Rekettyés) patak völgye a Szereten túli területen Bákótól délnyugatra szórványvidéknek számít, de itt is mintegy tucat településen vannak kisebb-nagyobb katolikus közösségek. Ezek egyike a most bemutatott kis falu.

Recsea a Rekettyés bal partján települt a Cornițel patakkaal való összefolyásánál, a Szeretet átszelő Rekettyési híd közelében. Régen Rekettyés községhez tartozott, most Hordzsest község faluja.

Neve a román „rece” („hideg”) szóból ered. Hidegségnek fordíthatnánk.

Régi neve Recsea Răzeși, ami arra utal hogy szabadparasztk faluja volt. 1890-ben 52 család élt itt, illetve 190 lakosa volt, akik 13 lovat, 94 szarvasmarhát és 27 sertést tartottak.²

Sebestyén Ede a 20. század elején említette katolikus lakóit.³ Az 1930. évi népszámlálásban a szomszédos településeket említették, mint Slobozia Răcătăut 21 katolikkussal, akik mind magyar származásúnak vallották magukat, s kétharmaduk magyar anyanyelvűnek is. Răcătău Răzeșin emlitenek 3 magyar származásút,⁴ holott ezek a települések nem szerepelnek a katolikus kimutatásokban, ugyanakkor Recseát meg sem említették, de lehetséges, hogy besorolták a szomszédos Răcătău községbe, ugyanis azelőtt ennek a faluja volt Recsea is. Hasonlóképen megemlíti a népszámlálás a Horgești mel-

¹ Lükő, 1936.; Adattár, 322.

² Racovița, 1895. 456–457.

³ Sebestyén, 1904. 40.

⁴ Domokos, 1987. 530.

letti Mărăscu nevű falut is, 17 magyar eredetű katolikus lakossal.¹ Ez arra utal, hogy majd minden faluban éltek kis számban katolikus magyarok is a Rekettyés-völgyben.

1982. december 31-én 12 katolikus család, illetve 43 hívő élt Recseán, amely a horgești plebánia fiókegyháza templom nélkül.²

Rekecsin (Răcăciuni)

A Bákó vidéki nagy katolikus tömb déli peremén keletkezett ez a falu uralkodói birtokon, ahol a lakosságnak csak kisebb része magyar, de itt is *răzesek* (szabadparasztok) éltek régen, majd a 16. század folyamán jobbágysorba kerültek, s uralkodói birtokká vált.

Rekecsin a Szeret-völgy szűkületének az alsó nyílásánál települt a Rekecsin patak mellett, annak a torkolata közelében, Bákótól 30 kilométerre délre.

A település első említése Nagy István vajda (Stefan cel Mare) egyik adománylevelében fordult elő, amelyet Mihai Buzatu bojárnak állított ki 1481. október 14-én.³

A község határában régi bronz- és vaskori, a monteoru és a kukuténi kultúrákhoz tartozó kerámianyomokat találtak.

A középkorban *részese* falvak voltak a Szeret völgyében, amelyek később jobbágyszőlőfalvakká váltak, lakóik elvesztették kiváltságukat. 1630 után Gheorghe Ștefan nagykancellár, majd uralkodó örökölte a falut.

1659-ben Stefan vajda megerősítette birtokában, majd hozományba adta Mária lányának, aki Iordache Roset udvarmesterhez, majd országbíróhoz ment férjhez. 1870-ig utódaik örökölték, majd 1870-ben felosztották a falut Gheorghe Sturza örökösei közt.⁴

¹ Uo. 529.

² Gabor, 1996. 223.

³ Racoviță, 1891. 443.

⁴ Uo.

Ebben a faluban született Gheorghe Ștefan, Dumitrașcu Ștefan fia a Ceaușeștiek családjából.¹

Gheorghită Ștefan 1653-ban Rekecsinben állomásozott a Máté vajdától kapott sereggel, hogy elűzze Moldova trónjáról Vasile Luput. Várta Erdélyből II. Rákóczi György segítségét.²

1656-ban Gheorghe Ștefan innen küldte Miron Costint Munteniába, hogy megkérdezze Constantin vajdát, mit válaszoljanak a szultánnak, Urzum Ali Beinek a parancsára, hogy forduljanak mindketten Rákóczi György ellen a seregeikkel. Addig ugyanis mindketten Rákóczival szövöttek, aki X. Gusztáv Károly király ösztönzésére indult Lengyelország ellen.³

A *Román megye földrajzi szótára* bemutatta a 19. századi Rekecsin helyzetét: 330 család és 1397 lélek élt a faluban. Az egész község 2201 lakosából 1344 volt román, 600 magyar, 216 izraelita, 26 örmény, 8 bulgár és 7 német.⁴ Volt két temploma: egy ortodox, amelyet Vasile Sturdza 1852-ben alapított, és egy katolikus.

Tartottak a faluban 575 szarvasmarhát, 90 lovat, 137 sertést és 10 kecskét. A falut régen Renchesnek vagy Ränhecinek is nevezték.⁵

A rekecsini katolikusok a szomszédos magyar falvakból jöttek. Legelőször a Misszió 1850. évi sematizmusában említették meg, Rekecsin Inferior (Alsórekecsin) néven. Akkor 101 katolikus hívő lakosa volt, és újonnan épített temploma, amelyet Szent Joachim, Szűz Mária édesapja tiszteletére szentelték fel.⁶

A klézsei plebánia 1784. évi *Status Animarum*ában megemlézték, hogy templomát a rekecsinvásári Vasile Sturdza bojár építette, amelyet 1854. július 2-án Antonio di Stefano püspök szentelt fel.⁷ Jelenlegi templomát 1991-ben kezdték építeni.

¹ Racoviță, 1895. Forrása: Costin, Tom. I. Ed. II. 321.

² Racoviță, 1891. 443.

³ Uo. (Letopisetul Moldovei t. I.-ből)

⁴ Uo. 444.

⁵ Uo. 444.

⁶ Gabor, 1996. 215.

⁷ Uo.

A magyar utazók közül Jerney János megemlítette a 19. század közepén mint Klézse fiókját, Sturza Vazul birtokát 12 katolikus székely magyar lakossal, akik nemrég vándoroltak oda.¹

Kovács Ferenc 1857-ben 113 katolikus lakosát említette.²

Az 1930. évi népszámlálás alkalmával 1989 lakosából 244-en voltak katolikusok, akik közül 24-et jegyeztek be magyar nemzetiségűnek s 8-at magyar anyanyelvűnek.³

2005-ben 143 katolikus család és 424 személy élt Rekecsinben.⁴

Klézse fiókegyháza volt egészen 2004-ig, amióta a kispataki plebánia fiókegyháza. 1990-ben új katolikus templomot építettek Mária Szepőlötelen Szíve tiszteletére.

Foglalkozásuk alapján lakói nagy része földműves és állattenyésztő. 1890-ben 638 földműves, 8 kézműves, 20 kereskedő, 197 munkás és 29 szolgáló élt a faluban.⁵ Legfontosabb termékei voltak a gabonafélék: kukorica, búza, árpa, zab, valamint cukorrépa, kender, bab, lucerna, burgonya. Szőlői 102 hektárt foglaltak el, s 1890-ben 132 hl vörös- és 11 092 hl fehérbort adtak.

1975-ben néprajzi gyűjtőexpedíciónk alkalmával az iskola egyik termében szálltunk meg, miközben a szomszéd magyar falvakban gyűjtöttünk. A falu központjában hatalmas múmalom emelkedett. A népviseletbe öltözött csángókkal itt ismerkedtünk, de alig mertek szóba állni velünk, nehogy meglássák. Hívtak faluikba, hogy ott lehet szó információk közléséről, illetve kérdéseinkre otthon válaszolhatnak. Egy nap az iskola ablakán át betörték a szállásunkra, s a filmfelvételeinket megsemmisítették. Kihúzogatták a filmjeinket dobozuktól.

¹ Jerney, 1851. I. 205.

² Kovács, 1870. 51.

³ Manuilă, 1938. 32–33., 537.; Domokos, 1987. 172.

⁴ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 341.

⁵ Racoviță, 1895. 444.

Reketyés (Răchitiș)

Reketyés régi szabadparaszi (răzeș) falu, ahol a részesek elrománosodtak, s ahova Lujzikalagorból érkeztek menekültek, akik a közelmúltig megőrizték anyanyelvüket, de akik ma már szintén a román nyelv használatára tértek át. Megőrizték magyar származásuk tudatát és katolikus vallásukat.

Reketyés a Tázlói-medence keleti peremén a Pietricsika dombosor karéjában, a Reketyés patak mentén és a domboldalon a Jenekest–Esztrugár–Bákó mellékút mentén 20 kilométerre Bákótól nyugatra fekszik.

Feltételezik, hogy Reketyést egy eltűnt település, Szlatina lakói alapították. Szlatina a Reketyési domb keleti oldalán helyezkedett el 5 sós forrás között, Pádina és Strugărița pontok között. A pusztinai plebánia 1840. évi *Status Animarum*ában „Sós-kut moldavice Slatina”.

Moldvai okiratban már 1777-ben említették.¹ Első magyar leírója, Jerney János a következőképpen mutatta be: „Két székely család és 20 család, 200 lélek Kalugyerből ide költözött csángók, akik mindnyájan a kalugyeri inségre jutás után a szörnyű igát könnyítendő ide menekültek egy délre nyíló völgybe, a reketyebokrokról így nevezve. Egy éltes kántor, Benő István nevű csikszentmiklósi fi, ki Somlyón 6 iskolát (osztályt) végzett, s egykor székely huszárezrednél szolgálván Franciaországban is járt, magánházban viszi véghez az imádságokat vasár- és ünnepnapokon.”² Meg kell itt jegyeznünk, hogy a lujzikalagori csángók is szabadparasztok voltak, akiket fondorlatos módon, peres eljárással kiforgattak vagyonukból és nyomorúságba döntöttek, erre utalt itt Jerney.

Az 1851. évi sematizmusban (egyházi jelentésben) Rikitest néven említették 127 katolikus lakossal.³

¹ Frunzescu, 1870.

² Jerney, 1851. I. 205.

³ Uo. 323.

Veszely Károly útikönyvében 1868-ban Rityitesti néven említette, megjegyezve, hogy Pusztina 14 leányegyházának egyike volt, ahol Török Antal nevezetű volt a kántor.¹

Kovács Ferenc Richitesti néven említette 47 katolikus lakossal, a jászvásári katolikus vikariátus 1857. évi jelentése alapján.²

A Misszió 1874. évi sematizmusában szerepel egy Salontium Rächitesti nevű helység 64 hívővel, templom nélkül.³

A pusztinai régi statisztikákban különbséget tettek Felső- és Alsó-Rekettyés közt Salontium Rechitesti és Rechitesti közt.

Szlatinán párolt sót állítottak elő. 1828 körül egy Zisu nevű bákói zsidó párolt sóval kereskedett.⁴

Bákó megye földrajzi szótára a 19. század végén jelent meg. Ebben 1865-ben épített templomát említette, ahol 116 család és 456 lélek élt, akik közül 68-an voltak magyarok.⁵ Hét lovat, 282 szarvasmarhát és 12 sertést tartottak. A faluban sós vizű források találhatók.⁶

A rekettyési birtok leírásánál egy okirat tanúsága szerint 1820-ban, amelyet D. Sturzának és Vel kancellárnak küldtek, a rekettyési birtok szabadparasztjai arról panaszkodtak, hogy a berzenczei kolostor főnöke, Macarie a nőesoesti szabadparasztokkal együtt elfoglalta a birtokukat, mivel az szomszédos volt az övével. Ezért kérték, hogy adják vissza földjeiket és az iratokat, amelyet vesztegetéssel vettek el a megbízottjuktól (ügyvédjüktől).⁷

1930-ban a népszámlálás adatai szerint 90 katolikus élt a faluban.⁸

2005-ben 24 család és 67 lélek volt katolikus a településen.⁹

Templomát 1860-ban építették és páduai Szent Antal tiszteletére szentelték fel. 1865-ben leégett, de még abban az évben újjáépítet-

¹ Veszely, 1870. 39.

² Kovács, 1870. 52.

³ Gabor, 1996. 219.

⁴ Uo.

⁵ Racoviță, 1895. 463.

⁶ Uo.

⁷ Uo.

⁸ In: Manuilă, 1938. 537.; Domokos, 1987. 170.

⁹ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 324.

ték. Régen a pusztinai plebániához tartozott. 1965 óta a szerbeki (floresti) plebánia fiókegyháza.

Amint láttuk, Rekettyés is régi magyar szabadparasztok faluja volt, ahol a 19. század elején a Kalugyerből elmenekült, birtokuktól megfosztott szabadparasztok is megtelepedtek. A hajdani katolikus falu egyre inkább elveszti katolikus jellegét, a lakosságnak csak egy kis része őrizte meg katolikus vallását, és már alig ismeri régi magyar nyelvét, csak magyar származása emlékét őrzi.

Ripa Jepii (Bogdănești Râpa Iepeii)

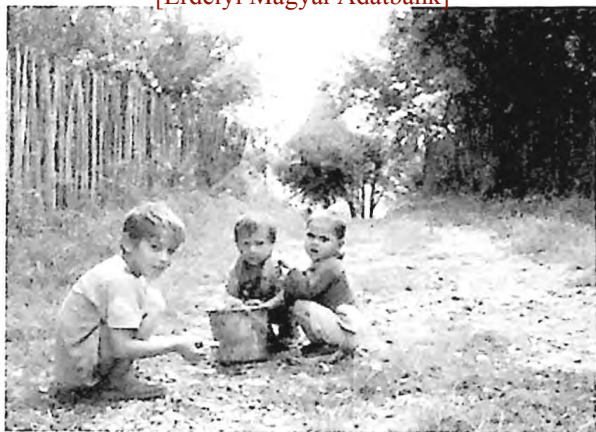
Egy kis falu, inkább házcsoport, amelynek nagyobb százaléka magyar csángó lakos.

Ripa Jepii egy halmon helyezkedik el a Grigoreni dombtól keletre, a Janoli erdő közelében, szétszórt település és Bákótól mintegy 20 kilométerre fekszik. Eszkorcén (Scorțeni) község faluja. A legutolsó adminisztratív felosztás óta, elijesztő neve miatt önkényesen Bogdanestre változtatták a nevét. Neve román névadású és „a kanca hasadéka” (szakadéka, hágója) jelentésű. A Cristea testvérek birtokán kialakult falucska.

Természeti környezetét tekintve a Tázlói-medence és a Pietricsika szub-kárpáti dombsor kontaktövezetéhez tartozik. Ezek a dombok pliocén üledékekből vannak felépítve, és mivel a külső szub-kárpáti övezethez tartozik, enyhén dőlt konglomerát-, homokkő-, agyag-, márgarétegekből áll, amelyen szürke erdei talajok és *rendzinák* alakultak ki.

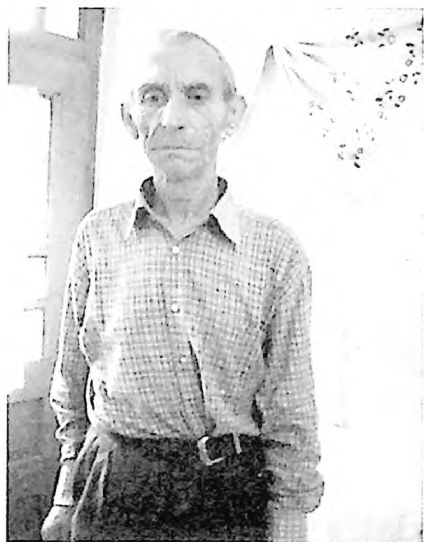
A moldvai orosz hadsereg vezérkara által 1935-ben készített térképen mint egy alakulóban lévő falut tüntették fel. A pusztinai plebánia 1840. évi *Status Animarium*ában (Statisztika) a hasonló jelentésű Kabla hagojo néven említette mint egy kis telepet Szekara erdejében a bákói út mellett, 9 családdal, illetve 30 katolikus lakossal.¹

¹ Gabor, 1996. 45.

Jerney János Ripa néven említette a Szakara birtokon, Pusztina félegyházaként, attól 1 óra járásra, ahol 35 székely magyar katolikus lélek élt.¹ Az 1851. évi sematizmusban 48 katolikus lakosát említették.²

Kovács Ferenc a jászvásári katolikus vikariátus sematizmusa alapján 85 katolikus lakosát említette, akik magyarok voltak.³ Veszely Károly 1868-ban feljegyezte akkori kántora nevét, akit Balogh Istvánnak hívtak.⁴

A 19. század végén kiadott *Bákó megye földrajzi szótárában* közölt adat szerint 28 családfő élt a faluban, 105 lélek, akik mindössze 2 lovat és 27 szarvasmarhát tartottak.⁵ A szótár írója 44-ben jelölte meg magyar lakóinak a számát, amelyet a község leírásánál közölt.⁶

A lakók mezőgazdák voltak, akik kukoricát (*pujt*), búzát, babot s kevés burgonyát, kendert és árpát termesztettek.

A 20. század elején Sebestyén Ede 1902-ben Ripa Epei néven mint Pusztina fiókegyházát említette.⁷

Az 1930. évi népszámlálás alkalmával 98 lakosát írták össze, amelyből 56-an voltak katolikusok.⁸ Ez a falucska elnéptelenedő település napjainkban.

Az 1992. január 7-i népszámláláskor már 71 lakosa volt, amelyből 45 volt a katolikusok száma, akikből 30 volt magyar anyanyelvű, mint ahogy azt a Táncczos Vilmos kutatócsoportja megállapította.⁹

Kis katolikus templomát 1935-ben *paticsból* építették.

Ripa Jepi egy inkább tanyacsoportnak nevezhető domboldali szétzóró település, amely többségében mindig magyar lakosságú volt, s elszigeteltségének köszönhetően megőrizte magyarságát.

¹ Jerney, 1851. I. 205.

² Uo. 323.

³ Kovács, 1870. 52.

⁴ Veszely, 1870. 39.

⁵ Racoviță, 1895. 457.

⁶ Uo. 511.

⁷ Sebestyén, 1904. 41.

⁸ Manuilă, 1938. 537.; Domokos, 1987. 170.

⁹ Táncczos, 2001. 165.; *Moldvai Magyarország*. XII. évf. 3. (130.) sz. 17.

Románvásár (Roman)

A 70 000 lakossal rendelkező Románvásár a Moldva és a Szeret között, a két folyó által határolt fennsík peremén fekszik, 195 m tengerszint feletti magasságban. A város központi helyet foglal el a Szeret völgyében. Az északi csángó települések karéjában található. 44 km választja el Bákótól és mintegy 70 km Suceavától. Fontos utak szaladnak össze itt: a 2. számú nemzeti út Románvásárnál találkozik azzal a Moldva-völgyi 15. számú úttal, amely Piatra Neamțot (Karácsonykő) érintve átszeli a Kárpátokat.

Gazdag történelmi múltja és gazdasági jelentősége ellenére Románvásár jelentéktelen vidéki városka volt az 1950-es évekig, ekkor azonban a város ipara gyors fejlődésnek indult. Régi cukorgyárát korszerűsítették, gépelemgyárát kifejlesztették, fűróberendezéseket, traktoralkatrészeket gyártó üzemek létesültek benne. Nagy átmérőjű acélcsöveket gyártó csőhengerműve Moldva egyik legjelentősebb fémipari vállalata. Építőipari létesítményei: nagy téglagyára, beton-elemgyára és nagy teljesítményű kerámiagyára.

Románvásár régen egy Román nevű megye központja volt, ma Neamț megye keretében municípium. Fontos ipari, kereskedelmi és kulturális központ. Történelmi múzeuma a kukuteni kerámia gazdag anyagát őrzi, és természetrajzi múzeuma is említésre méltó. Középületei közül a kórház, az adminisztratív palota, a bankpalota, a gimnázium, az iskolák és a laktanyák régiek. Legfontosabb idegenforgalmi nevezetességei az I. Roman korabeli vár romjai és a Ștefan cel Mare (Nagy István) vajda által épített új vár 1466–1483-ból. Említésre méltó a püspöki központ (Alexandru cel Bun utca 5. sz.), amelynek könyvtárában régi kéziratok és több mint 700 régi könyv található. Értékes műemléke a püspöki templom, amelyet 1542-ben Petru Rareș fejedelem kezdett el építtetni és Iliș fejedelem fejeztetett be 1550-ben. Értékesek a templom 16. századi falfestményei.

A város másik jelentős műemlék temploma a Nagyboldogasszony-templom (Precista Mare) a N. Titulescu utca 2. sz. alatt. Ruxandra fejedelemasszony, Alexandru Lăpușneanu felesége emeltette 1569-ben. A Fehér fejedelmi templomnak is nevezett Szent Vajda-temp-

lomot (Veronica Micle u. 17. sz.) Ștefan Tomșa fejedelem építtette 1611–1615 között, majd 1695-ben Vasile Cantacuzino asztalnok felújította. Az örmény templomot 1609-ben emelték. A Viți vendégfogadót a 18. században, Done országbíró (vornic) házát a 18–19. században építették. Érdemes megtekinteni Miron Costin szobrát is, amely azon a helyen áll, ahol Miron Costint hajdanában lefejezték.

Románvásár festői fekvésére már Marcus Bandinus, Moldva 17. századi apostoli adminisztrátora is felfigyelt. 1648. évi jelentésében leírta, hogy a település fekvése várakozáson felül kellemes.¹ Gegő Elek ferences rendi szerzetes így vall róla 1838. évi útleírásában: „Ennél szebb várost Moldvában még nem láttam.”² Nicolae Iorga, a nagy román történész kiemelte 20. század eleji országleírásában, hogy Románvásár szép, tiszta város, sokkal gondozottabb, mint Bákó. Szép épületei, kövezett útjai vannak.³ Oklevélben 1392-ben említették először a települést, de már azt megelőzően is létezett.⁴ A szájhagyomány szerint I. Roman uralkodó alapította 1392–94 között, egy általa létesített föld- és favár körül. A település ezt megelőző létezésére utal viszont az a körülmény, hogy már korábban is szerepelt Romanov torg na Moldove néven – lengyelül azt jelenti: a Romanovok mezővárosa – a galíciai városoknak abban a lajstromában, amelyet 1387–97 között írtak. Ezek szerint a város neve Romanov halicsi fejedelemtől származhatik.⁵ Több külföldi utazó emlegette írásában magyar néven a várost. Ez arra utal, hogy a 14–16. században ez az elnevezés is általános használatban volt. Reichenstorffer 1541. évi, latin nyelvű Moldva-leírásában a település Romaniwasar (Románvásár) néven szerepelt.⁶ Középkori eredetét bizonyítja régi pecsétje is. Felirata: „Sigillum civium de foro Romani”. C. Giurescu román történetíró a pecsét latin betűinek góti-kus jellege alapján feltételezi, hogy 14. századinál nem lehet újabb

¹ Domokos, 1987. 395. *Codex Bandinus*.

² Gegő, 1838. 24.

³ Iorga, 1972. II. 174.

⁴ Condrea, 1891. 99.

⁵ Uo.

⁶ Binder, 1982. 112.

keletű.¹ A város központi részének alaprajzán az erdélyi és a felsőtisza-völgyi települések hatása mutatható ki.²

Feltételezték, hogy Roman I. Muşat 1390 körül alapította és Újvárosnak (Novgorod) nevezték, más néven Alsóvárnak (Cetatea de Jos). A város azonban régebbi, és kapcsolatban kellett állnia a Szeret bal partján lévő Smerodava vagy Smirodava várral. A kutatók véleménye szerint a város a Moldvai Fejedelemséget megelőző időkben keletkezett, és a magyar telepesek alapították. A 13. századi magyar telepeket szentek nevére keresztelték el. Így ennek a várnak is a Szent Demeter nevet adták. Ennek a megfelelője a Smedrea. Ebből alakult ki a Smedorova – Smerodava – Smirodava név.³

Románvásár régi lakói magyar és szász katolikusok voltak. Ebben a kutatók véleménye is megegyezik. Korai bizonyossága jelenlétüknek az a tény is, hogy egy delegációjuk részt vett az 1414–1418 közt szervezett konstanzi zsinaton, amelyet annak a krónikájában Reinzmarkt és Romsmarkt néven jegyeztek be.⁴

A krakkói egyetem tanulóinak a kimutatásában 1464-ben Románi Andreas Nicolai hallgató neve szerepel, tehát a huszita térítés után is erős katolikus közösség létezett a városban.⁵ 1571. augusztus 20-án a kamenicai püspök titkára jelentette a lengyelországi nunciusnak, hogy Husztváros, Románvásár, Tatros és a Románvásár körüli 5 falu lakossága megtért, és misszionáriust kér a lelki gondozásukra.⁶ 1587-ben Nona Alexandrovic Komulovic apát Jászvásárban zsinatot szervezett, és annak a határozatai értelmében 1589. február 2-án Petru Şchiopul (Sánta Péter) vajda elrendelte, hogy a románvásári, karácsonykői és az összes magyar falvakban lévő templomokat adják át a protestánsok a katolikusoknak.⁷

Mátyás király hadai 1467-ben, majd a törökök 1476-ban felégették a várost, de hamar újjáépült.

¹ Giurescu, 1967. 261–269.

² Greceanu, 1976. 39–40.

³ Gabor, 1996. 224.

⁴ Uo.

⁵ Uo.

⁶ Uo.

⁷ Uo. 225.

Nagy István vajda (Ștefan cel Mare) 1483-ban köerődöt építtetett a város határában.

Jó Sándor (Alexandru cel Bun) vajda idejében, 1408-ban megalakult a román ortodox püspökség. A románvásári egyházkerület Román, Bákó, Putna, Tekucs, Tutova és Vaslui megyéket foglalta magába. A város püspöke sokáig érseki rangú volt, és az alsó ország érsekének nevezték. Ezt a méltóságot a 17. század elejéig viselte; ekkor a suceavai egyházfő magának igényelte ezt a címet. Azután a románvásári egyházfő csak a püspöki süveget viselhette. Továbbra is megőrizte azonban kiváltságos rangját: ő az ország második egyházi méltósága.

Románvásár a legrégebbi idők óta a hasonló nevű vidék székhelye volt. A vidéket két kapitány (porkoláb) igazgatta. A várost a városbíró (soltész) és 12 polgár (tanácsos) irányította.

Nagy István idején Románvásár jövedelemmel rendelkező vásárhely volt. Július 20-án, Szent Illés napján országos vásárokat tartottak itt. Uralkodói vámot is fizettek. A város saját kereskedelemmel rendelkezett. Hajdanában Bákóhoz, Berládhoz, Herlóhoz és Vasluihoz hasonlóan ez a város is az uralkodó egyik tartózkodási helye volt.¹

Románvásár területe a legrégebbi időkben állami birtok volt, majd fokozatosan a püspökség tulajdonába került. Egy 1717-ből származó jegyzőkönyv tanúsága szerint a románvásári püspök dézsmát szedhetett mindazoktól, akik a város birtokán növényeket termesztettek.² A következő években, 1721-ben és 1722-ben kelt oklevelekben Mihai Racovița vajda is megengedte, hogy a püspökség minden jövedelmet hozó terület, szántó, szénafű, kert, gyümölcsös, méhes után dézsmát szedjen. Ezenkívül mindenkitől, aki a vásárban valamit árul, a püspökség beinkasszálhatott 2 banit.³

Románvásár története az egyházzal vívott hosszan tartó küzdelemként írható le. A püspökség semmibe vette a település Nagy István vajda óta birtokolt kiváltságait. 1616-ban a feszültség tetőződött.

¹ Condrea, 1891. 100.

² Uo. 102.

³ Uo.

1756-ban Racoviță fejedelem a város birtokait is a püspökségnek adományozta.

A 19. század közepe táján a város polgárai csak nagy áldozatok árán tudták visszavásárolni lakóterületeiket s a város birtokainak egy részét. 1844. augusztus 17-én a püspökség egyezséget kötött a várossal a következő feltételek mellett:

– átadja a városnak a település feletti tulajdonjogot s azonkívül 330 *fálcsa* területet (1 fálcsa 1,43 hektárral egyenlő; régi moldvai területi egység);

– a püspökség kártalanítására a polgárok 500 arany jövedelmet biztosító telket vásárolnak;

– a Moldva folyó hídja a püspökség birtokában marad, de a városiak átmehetnek a gázlókon vagy télen a folyó jegén;

– a Moldva-parti malmok továbbra is a püspökség tulajdonában maradnak.

Ennek ellenében a püspöki palota, valamint még tizenöt, a város belterületén található *bennvaló* (ebből 13 házban a püspökség szolgálai laknak) a várossal szembeni mindennemű kötelezettség, adó alól felmentetnek. Ezt az engedményt a kormány is megszavazta 1845. évi ülésén.¹

A fenti feltételeknek megfelelően a város polgárai megvásároltak két birtokot. Egyiket, a Cordenii nevűt a Kraszna mellékén, Fălciu megyében, a másikat, a Cosmanii nevűt Neamț megyében, az Orbic-melléken. Mindkettő a püspökség birtokába került.²

Románvásár a legrégebbi idők óta számos céh központja volt, céhet alakítottak a szücsök, a szabók, a borbélyok, a prémesek, a koldusok, a temetkezők stb. Rendkívüli volt a szegények (koldusok) céhe. Már Ștefan cel Mare megállapította 1458-ban, hogy a városban sok a szegény ember, és ezek társaságot alkotnak. Ez az egyesület 1704. január 21-én szabályosan céhhé szerveződött, céhmestere (*sztarosztája*) volt, s a tagjait felmentették az állammal szembeni kötelezettségek alól.³ Hasonlóan különleges volt a temetkezők céhe

¹ Uo. 103.

² Uo.

³ Uo. 101.

is. Egy Racovița által kiállított oklevélből kitűnik, hogy ez a céh 30 emberből állt. Feladatuk az elhaltak tetemeinek az elföldelése volt, különös tekintettel az idegenekre és a nincstelenekekre. Céhmesterük a püspökségtől függött. Fel voltak mentve az állammal szembeni mindennemű kötelezettség alól.¹

A városban augusztus 6-án országos nagyvásárokat rendeztek. Ez a fálticeni után az ország második legjelentősebb sokadalma volt, 10 napig is eltarthatott. (Régen július 20-án tartották.) Románvásárnak ezenkívül hetivására is volt minden keddi napon, ekkor főleg marhát hajtottak fel. Három piactere volt a városnak.

A 14–16. században Románvásár Moldva egyik legfontosabb kereskedelmi és kézműves központja volt, s egyaránt használatos volt a város latin, román, magyar és német neve: Romano Forum, Roman, Románvásár/Románújvár, Roman Mark. Constantin Giurescu is állítja, hogy a középkori Románvásárban románok, magyarok, szászok és örmények is éltek. Számos dokumentum, okirat bizonyítja azt, hogy ez a város a legrégebbi időktől más nemzetiségek által is lakott volt.

Reicherstoffer *Moldva névtelen leírása* című, 1541-ben megjelent művében Romanwasar néven említette a települést.² Belsius Ion a Habsburg Miksához címzett leveleit 1562. április 13-án Romanwasarból,³ június 30-án Romanwasarból keltezi.⁴ Románvásár lakosságát 1599-ben Bernardino Quirini 400 családra becsülte. Közöttük ekkor már csak 25 katolikus családfő volt, s összesen 138 magyar és szász lélek.⁵ Andrea Bogoslavich 1623-ban 72 magyar katolikus családfőről számolt be. A szabófalvi plebános alá tartoztak.

Marcus Bandinus 1646-ban már csak 6 házban talált itt katolikusokat, de megjegyezte, hogy hajdan a város 300-nál több házában éltek magyarok és szászok.⁶

¹ Uo.

² Călători, I. 1969. 209.

³ Uo. 139.

⁴ Uo. 205.

⁵ Călători, IV. 1972. 42.

⁶ Domokos, 1987. 396.

Baksic 1641-ben már csak 25 felnőtt és 6 gyermek magyar katolikust talált a városban, beszámolt emellett 260 román (1500 lélek) és 80 örmény (450 lélek) családfőről.¹ A brassói számadáskönyvekben az 1520–40-es években több románvásári román, magyar, örmény és szász polgár nevét feljegyezték, olyanokét, akik kereskedelmi kapcsolatokat tartottak fenn Brassóval: Isaia, János, Ivan, Coman, Kovács, Tamás, Craciun, László, Luca, Max Weber, Velte Stoica stb.² Ez is bizonyíték a város hajdani multietnikus jellegére.

1588-ban Domokos Demeter volt a románvárosi bíró. Fennmaradt egy levele egy Máramarosszigetről származó ijgyártó örökösödési ügyében. A levél szövege is a különböző származású polgárok együttélését bizonyítja: „Mi romanwassariak, az moldwaji országban lakozandók, magyarok, oláhok és szászok, adunk tudtára köszönetünk és szolgálatunk utána minden rendbeli népeknek, bírának és polgároknak. (...) Anno 1588. Domochus Demeter judex oppidi Roman.”³

Marcus Bandinus, akiről már többször is szót ejtettünk, feljegyezte, hogy a románvásári katolikus egyháznak 8 szőlőhegye volt. Ezek között a Lukács hegyen (in promontorio Lukácshegy) a magyaroknak kettő, a Zombrikon (in promontorio Zombrik) a szászoknak 6 szőlője volt.⁴

A 17. századtól a soltészek vezette városi tanácstól és a vajdai vár porkolábjától származó oklevelekben kevés utalás esik magyar és szász városlakókra. 1688-ban Buda soltész neve mellett az iratokban több román városlakó neve fordult elő.

A románvásári katolikusok sorsával először Sárdi Pál volt püspök foglalkozott, aki 1846 júniusában a városközpontban házat, udvart és kertet vásárolt, templom és körülötte létesítendő temető számára. Akkor 80 katolikus család élt a városban: magyarok, németek és lengyelek.⁵ 1847-ben újabb házat vásárolt, üzlet részére. Utólag ezt az épületet alakították át kápolnává, míg a régi telek a románvásári

¹ Călători, V. 1974. 243.

² Binder, 1982. 113.

³ Uo.

⁴ *MCsM. Okmánytár.* 1989. 390.

⁵ Gabor, 1996. 225.

régi temető helye maradt. Utólag felparcellázták és eladták házhelyeknek. 1849-ben Antonio di Stefano püspök még vásárolt egy telekrészt a Nagy úton a kápolna mellett, de nem sikerült templomot építeniük, pedig a kápolna kicsinek bizonyult a 150 család részére.¹

A vasútépítés, majd a cukorgyár alapítása növelte a katolikusok számát. 1878–1880-ban katolikus elemi iskola is működött 20 tanulóval, amelyet hamarosan megszüntettek. 1905–1942 közt sikerült felépíteniük egy tekintélyes templomot, amelyhez a katolikus falvak lakói is hozzájárultak. Körvonalai az egész város panorámát uralják. 1952 óta Románvásár plebániaközponttá vált, addig Szabófalva fiókegyháza volt. Jelenleg 4 plebánia működik Románvásárban. 1996-ban újabb templom épült Boldog Jeromos tiszteletére, és két újabb katolikus templom napjainkban épül. Főtemploma Kis Jézus Szent Teréze tiszteletére van felszentelve. 2005-ben 3194 család, illetve 10 697 katolikus hívő él Románvásárban.² A lakosság száma a 2002. március 18-i népszámláláskor 69 210 volt, akik közül 25-öt magyarnak, 6-ot csángónak jegyezték be.³ Itt megjegyezzük, hogy a katolikusok nagy többsége a környező magyar falvakból költözött Románvásárba, akiknek nagyobb része már román anyanyelvűvé vált.

Végkövetkeztetésként megállapíthatjuk, hogy az északi csángó vidék központjában a 15. század óta létesített püspökség előbb vegyes magyar, szász, örmény, román jelleget adott a városnak, azután azonban fokozatosan elrománosodott. A kis létszám miatt megszűnt önálló parókiaként létezni, a híveket a szabófalvi pap gondozta. Katolikus temploma elhagyatottá vált. A harangokat Ion Battista Barcuta Cotnariba vitette, szőlőit a kotnáriak gondozták. Munkaerővonzása és központi helyzete révén mégis jelentős szerepet játszott az északi csángó települések életében.

A 19. század végén kápolna épült a városban, a 20. században templomot is emeltek a környékről beáramló katolikusok számára. Az iparosítás hatására sok ezren települtek ide, így az 1992. január

¹ Uo.

² *Almanahul Presa Bună*. 2005. 333.

³ *Anuarul Statistic*. 2005. *Anexe Recensământul populației*. 50.

7-i népszámláláskor Románvásár 80 328 lakosából már 11 828 személy (a lakosság 14,7%-a) vallotta magát katolikusnak

Rosior (Roşiori) (Ruszvládika)

Régi forrásokban ez a település Ruszvládika néven szerepelt az okiratokban. Rosior a 19. században keletkezett új falu, melybe beleolvadt a tőle 200 méterre lévő Ruszvládika, amelynek semmi nyoma az újabb okiratokban. Így nagy kutatók vannak, akik nem találják. A hajdani Ruszvládika Prezest fiókegyháza volt, és jelentős katolikus közösséggel rendelkezett.

Rosior a Râpaş és a Nagy patak (Valea Mare) völgyei közt egy viszonylag sík helyen települt, Románvásártól délre 32 kilométer távolságra és Călugăreni plebániaközponttól keletre 8 kilométerre.

Rosior 1878-ban keletkezett falu, amikor fiatal házásoknak itt osztottak földet a románvásári püspökség ruszvládikai hajdani birtokán, amely a szekularizáció (a nagy kolostori és más egyházi birtokok államosítása) után állami gondozásba került. Érdekes a története a falu régi részének, a Ruszvládikának, amely a Rusi és a Vladică (a Vládikáé) nevekből alakult ki. A Rusi névnek semmi köze az oroszokhoz. Jó Sándor (Alexandru cel Bun) vajda idején a falu a Petru Ruja (Ruzsa Péter) nevű birtokosé, majd az utódaié volt, így Bălița Mudricica feleségéé. Ruzsa utódai később fonetikus névváltozások után Rujii majd Ruşii néven szerepeltek. Így vált ismertté a falu, amelyhez hozzáadták a későbbi tulajdonosok nevét is. Így keletkezett előbb a Ruşii Blagoieşti, a Ruşii Goei, és végül a Ruşi Vladicăi, mert a románvásári ortodox püspökségnek ebben a faluban is voltak ottartózkodó képviselői.¹

Az 1865. évi közigazgatási reform alkalmával Rusi falu lett a Rusi község közigazgatási központja. 1887-ben Rosioriba költözött a községközpont. És Rusi ennek a falujává vált.

A katolikusok Ruszvládika faluba települtek, amely ma már Rosior részévé vált.

¹ Gabor, 1996. 226.

A magyar utazók közül Jerney János említette Ruszvládikát a 19. század 40-es éveiben. Megjegyezte, hogy a románi püspök birtoka, Prezest félegyháza 1 és fél óra távolságra. 70 katolikus lakosa székel szarmazású magyar.¹

Kovács Ferenc a jászvásári katolikus vikariátus 1857. évi jelentése alapján 40 katolikus lakosát említette.²

Román megye földrajzi szótára, amely 1891-ben jelent meg, Rusi falut említi Rosiortól keletre 200 méterre, 567 lakossal, amelyből 23 család, illetve 92 lakos volt magyar és 2 család zsidó.³ Ortodox és katolikus templomát is megemlítette. Rosiorinak 75 család, illetve 286 lakosa volt, akiből 6 család, illetve 20 lélek volt magyar.⁴ A faluban 68 ház volt. Itt még megemlítik a Rusz valadika birtokot és erdőt. A továbbiakban a két település Rosiori néven egyesült.

Az új Rosiori falu megjelenése után a községközpontot áthelyezték Rusiból Rosiorba, megváltoztatva a község nevét is. (Rusi falu régen a románi püspökség birtoka volt.)

Sebestyén Ede Rusiu Vladicăi néven említette.⁵

N. Ciocan a *Román megyei keresztény katolikusok* című monográfiájában Rosiori nevén 25 családfő és 129 lélek katolikust említett.⁶

Az 1930. évi népszámlálás alkalmával 106 katolikus lakosa volt, de 108-an vallották magukat magyar eredetűnek.⁷

2005-ben 51 család, illetve 151 lélek volt katolikus.⁸

Első paticsfalú katolikus templomát 1837-ben építették. *Román megye földrajzi szótára* 1891-ben fából épült katolikus templomáról számolt be, majd 1976-ban új templomot építettek, amelyet a Szent Rózsafüzér tiszteletére szenteltek fel. Régen a prezesti plebánia fiókegyháza volt, 1971 óta a kalugeréni plebánia leányegyháza.

¹ Jerney, 1851. I. 207.

² Kovács, 1870. 49.

³ Condrea, 1891. 118.

⁴ Uo. 117.

⁵ Sebestyén, 1904. 40.

⁶ Ciocan, 1924. 31.

⁷ Manuilă, 1938. 372, 707.; Domokos, 1987. 533.

⁸ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 320.

A rosiori katolikus közösség új temploma birtokában megőrizte katolikus hitét, de nem szerepel azok közt a falvak közt, amelyek anyanyelvüket is tudják. Így csak magyar származásuk emlékét és hagyományait tartották meg.

Rotunda (Rotunda)

A Románváros körüli csángó tömb egyik teljesen katolikusok által lakott faluja, amely nem tudta megőrizni magyar nyelvét, de híven őrzi katolikus hagyományait és titokban magyar eredete emlékét is.

Rotunda a Szeret bal partján, annak teraszain, az Albuja patak torkolatánál fekszik 10 kilométerre Románvásártól észak-északkeletre. A 2 kilométer távolságra fekvő román Doljest község faluja, amely beékelődik a csángó faluk közé.

Természeti feltételeit tekintve középszarmata kori üledékek, agyag, márga, homokkő és homok közbetelepülések felé a Szeret teraszainak homok-, kavics- és agyagrétegei települtek. Ezen alakultak ki a gyengén és közepesen leöblített csernozjom- és sűrű erdei talajok. Az árterületen hordalék-, sós és pocsolyatalajok vannak.

Okiratban először 1792-ben említették a Misszió prefektusának, Ioan Hrizostomul Dejoannisnak az április 9-én keltezett jelentésében Rotonda néven. Akkor 12 katolikus ház volt, illetve 58 hívő.¹ Lakói a régi csángó falvakból települtek az itteni bojár birtokára.

A doljesti kolostornak egy 1776. évi, az uralkodói tanácshoz intézett panaszja bevádolja a miklósfalvi magyarokat, hogy a kolostor birtokára olyan helyre telepedtek, amely nem házépítésre való, hanem szántóterület. Ez a terület pontosan a mai Rotunda falu helyén volt, és bizonyítja, hogy ez a falu Miklósfalva (Butea) egyik kirajzása volt.²

¹ Gabor, 1996. 227. Forrás: *Diplomatarium Italicum*. Vol. I. Roma, 1925.; Mihordea, 1966. II. kötet, 408-as dokumentum, 413–414.

² Uo.

Az 1792. évi osztrák katonai térkép leírásában is szerepel, Retunda néven 379-es sorszámmal, amit a bécsi császári levéltárban őriznek. 20 házat, 9 családfőt és 21 szolgálatra alkalmast írtak össze, akik 10 ökörfogatot tudtak kiállítani.¹

A Misszió 1850. évi sematizmusában Rotunda 296 katolikus lakossal szerepelt templom nélkül.²

Jerney János a 19. század közepén mint Dzsidadfalva félegyházát említette 300 csángómagyar lakossal, akik eloláhosodtak.³ Kovács Ferenc a jászvásári vikariátus 1857. évi jelentését közölte, ahol mint templomos helyet említették, és ahol 290 katolikus élt.⁴

A 19. század végén *Román megye megjelent földrajzi szótára* is bemutatta a települést: 113 ház volt, amelyekben 107 családfő és 424 lakos élt. A szótár tanúsága szerint mind magyarok.⁵ Az egész faluban mindössze 3 személy tudott írni-olvasni. Ez az értelmiségétől megfosztott nép még nyelvvesztése után is erősen ragaszkodott magyar mivoltához. A dzsidadfalvi plebániához tartoztak, Szentháromság napján tartott búcsúval.

A jászvásári püspökség 1902. évi sematizmusában 346 katolikus lakossal szerepelt.⁶

N. Ciocan a *Román megyei katolikus közösségek* című monográfiájában közölte, hogy katolikus templomát 1891-ben újjáépítették a régi helyén a lakosság munkájával, és Szent Ferenc tiszteletére szentelték fel. Búcsúját és vásárait október 4-én tartották.⁷ Első templomát 1852-ben építették fából, 1890–1893 közt téglatemplomot építettek, majd 1971–1973 közt újralfalazták és megerősítették, és Assisi Szent Ferenc tiszteletére szentelték fel. 1969 óta önálló plebánia.

A falu lakossága a következő ütemben növekedett: 1792-ben 12 család és 52 hívő élt a faluban.⁸ 1850-ben 296 volt a hívők száma.⁹

¹ In: Domokos, 1987. 104.

² Gabor, 1996. 227.

³ Jerney, 1851. I. 207.

⁴ Kovács Ferenc útinaplója. 1870. 48.

⁵ Condrea, 1891. 117.

⁶ Auner, 1908. 80–81.

⁷ Ciocan, 1924. 36.

⁸ Gabor, 1996. 227.

⁹ Uo.

1930-ban a falu 760 lakosából 746-an voltak katolikusok.¹ 2005-ben 518 család és 1654 hívő élt a faluban.²

Rotunda katolikus lakosságának látványos növekedése is bizonyítja, hogy mennyire ragaszkodnak közösségükhöz, tartanak falujukhoz, kisebb számban vándorolnak el s őrzik etnikai tisztaságukat, különállóságukat.

Roznov (Roznov)

Egy csekély számú katolikus közösséggel rendelkező kisvárost mutatunk be, amelyben új katolikus templomot építettek, és plebániaközpont létesült, és amely régen nem számított katolikus településnek.

Roznov a Krakó–Beszterce-medencében helyezkedik el a két folyó összefolyásának az övezetében a Karácsonykő–Bákó és a Mojnest–Dobreni országutak kereszteződésénél, 13 kilométerre Karácsonykőtől és 47 kilométerre Bákótól, a 15-ös Bákó–Karácsonykő országút és vasútvonal mellett.

Természeti környezetét tekintve a Kárpátok és az Al-Kárpátok (Szub-Kárpátok) kontaktövezetéhez tartozik, ahol a mélyben a keményen cementezett paleogén gyúrt üledékes rétegek találkoznak a neogén gyengébben cementált al-kárpáti enyhébben meggyűrődött rétegekkel. A felszínen Beszterce negyedkori teraszainak a kavics-, homok-, agyagrétegei és az ártéri hordalékok uralkodnak. Talajai erdei és hordaléktalajok.

A települést először Jó Sándor (Alexandru cel Bun) idején említették, amikor egy a Campul lui Dragos mezején elhelyezkedő településről van szó. A település mai neve 1576. április 18-án jelent meg először oklevélben, amikor Sánta Péter (Petru Şchiopul) vajda a besztercei kolostort megerősíti több falu birtokában, közöttük a Roznovében is.³

¹ Manuilă, 1938. 707.

² *Almanahul Presa Bună*. 2005. 333.

³ Gheorghiu, 1895. 334.

A 16. század végén két régi falumag: Seucauc és Krakó (Cracau) felszámolódtak, helyükben új település keletkezett, amelyet 120 év múlva említettek meg Roznov néven. 1609. július 20-án említették, hogy Mihály Vitéz hadai 1600. augusztus 17-én Roznovnál állomásoztak.¹

A 17–18. században több dokumentumban megjelent a neve. Így egy 1715–1716-ban Dimitrie Cantemir által szerkesztett térképen is, amelyet 1737-ben Hollandiában nyomtattak ki.²

A 18. század második felében a Rusert család birtoka lesz, aki a saját nevéhez illesztette a Roznoveanu előnevet. Utolsó tagja, György, Neamc megye főispánja volt, aki 1889–1994 közt szlavobizánci stílusú templomot építtetett.³ A család kihalása után Hector Economus görög lesz a birtokosa, aki korábban a birtok bérlője volt.⁴

A 19. század végén 280 család élt a településen, akik földműveléssel, állattenyésztéssel és kereskedelemmel foglalkoztak. Volt egy malom a faluban. Vásárokat február 2-án, március 9-én, május 21-én, június 25-én és december 12-én tartottak.⁵

Roznovot 2003-ban nyilvánították várossá. 2002-ben 8793 lakosa volt Slobozia és Chintinici falukkal együtt.⁶ 2005-ben 13 család, illetve 34 katolikus lakója volt.⁷

Katolikus temploma 2004-ben épült fel és Szent Antal tiszteletére szentelték fel. 2004-ben a várost plebániaközponttá nyilvánították, de a városban mindössze 13 katolikus család és 34 hívő élt. Mint fiókegyházat hozzácsatolták a közelben 12,5 kilométerre lévő dokiai katolikus közösséget, ahol 200 hívő élt.⁸

¹ Uo.

² Uo.

³ Uo.

⁴ Uo.

⁵ Gheorghiu, 1895. 336.

⁶ 2002. január 7-i népszámlálás.

⁷ *Almanahul Presa Bună*. 2005. 333.

⁸ Uo.

Ruszeni (Ruseni)

Az Aranyosbeszterce egyik jobb oldali mellékpatakja a Nechit (Nekhit) völgyében a madéfalvi veszedelem idején egy csoport székely menekült Polobok környékére, román környezetbe telepedve, róluk Zöld Péter is tudósított. A poloboki közösség nem maradt fenn, de egy kis közösség ma is megvan Ruszeni faluban.

Ruszeni a Nekhit patak jobb partján, annak a torkolata közelében települt. Borlești község faluja Neamț megyében. A falu egyik részét Újfalunak nevezik, itt él néhány család Lészpedről származó magyar katolikus.

A legújabb közigazgatási reform alkalmával Újfalut Ruszenihez csatolták, megszüntetve ezt az elnevezést.

Ruszeni a frumószai katolikus plebánia fiókegyháza. Temploma nincs, az istentiszteleteket magánházaknál tartják. 1993. december 31-én Ruszeniben (Újfalu) 7 katolikus család, 29 katolikus hívő élt.¹

Somoska (Somoșca)

Somoska egyike azoknak a településeknek, amelyek leginkább őrzik kultúrájuk magyaros jellegét. Így ez a falu a magyar néprajz gyűjtői számára valóságos kincsesbánya. Itt még mindig őrzik magyar anyanyelvüket. A falu társalgási nyelve a magyar.

Somoska Bákótól 17 kilométerre délre fekszik a Zahana (Zaharia) domb oldalában, alig másfél kilométerre Klézsetől. A legutóbbi közigazgatási felosztás alkalmával a falu román Somoșca nevét önkényesen Somoșcára változtatták. Jelenleg Klézse község faluja.

A tájegység, ahol fekszik, a Mezőségnek is nevezett Szeret menti táj, ahol a magyar falvak az egész völgy szinte kizárólagos népességét képezik, a legnagyobb még ma is magyar nyelvű csángó tömb központi részén. A Szeret völgye Forrófalva és a Tatros torkolata

¹ Gabor, 1996. 228.